

УДК 343.61:340.5 (4)

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.38.204134>

О. С. Сотула, докт. юрид. наук, доцент, професор
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра кримінального права
вул. Академічна, 2, Одеса, 65009, Україна
e-mail: sotula64@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4633-4500>

ПОДВІЙНЕ ВБИВСТВО: ПРАКТИКА ТА КОМПАРАТИВІСТИКА

Стаття присвячена порівняльно-правовому дослідженню умисного вбивства двох або більше осіб. Здійснено огляд сучасних проблем кваліфікації цього злочину проти життя. Робиться висновок про необхідність удосконалення кримінального законодавства України та судової практики щодо умисного вбивства двох або більше осіб.

Ключові слова: кримінальне право, злочини проти життя, умисне вбивство двох або більше осіб.

Постановка проблеми. Кваліфікованим вбивством прийнято називати вбивство, вчинене при наявності хоча б одної з обтяжуючих обставин (кваліфікуючих ознак), перерахованих у частині другої статті 115 КК України. Вченими-правознавцями кваліфікований злочин (кваліфікований вид злочину) визначається як злочин, який має декілька прямо передбачених відповідною статтею Особливої частини КК ознак (обтяжуючих обставин), які вказують на підвищену громадську небезпеку цього злочину порівняно з некваліфікованим (простим) видом того ж злочину.

Кваліфікованим вбивством з підвищеною відповідальністю український законодавець у пункті 1 частини другої статті 115 КК України встановив умисне вбивство двох або більше осіб [1]. Судово-слідча практика показує, що значні труднощі виникають при кваліфікації дій винного, якщо їхнім результатом є смерть умисно заповдіяна двом або більше особам. Відповідальність за даний вид вбивства передбачена пунктом 1 частини другої статті 115 КК України. На перший погляд, підставою для суттєвого підвищення відповідальності в такому випадку виступає наявність двох потерпілих, кожному з яких смерть заповдіяна з умисною формою вини. Однак такий підхід дуже спрощував би конструкцію складу вбивства двох або більше осіб. На думку вчених, кількісні характеристики потерпілого при вчиненні даного злочину неодмінно повинні бути детерміновані особливим предметним змістом умислу винного [2, с. 145–146].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компаративістське кримінально-правове вивчення різних видів вбивств в Україні не стало предметом спеціального дослідження. Різні аспекти зазначеної проблематики досліджувались вітчизняними фахівцями, зокрема М. І. Бажановим, А. В. Байловим, Ю. В. Бауліним, В. К. Грищуком, М. І. Мельником, В. О. Навроцьким, Л. А. Остапенко, О. Л. Старко, В. В. Сташисом, В. Я. Тацієм та іншими. Але, відсутні комплексні порівняльно-правові дослідження кримінальної відповідальності за такі злочини, що вказує на необхідність детального дослідження зазначеної проблеми.

Метою статті є подальша теоретична розробка теми кримінальної відповідальності за умисне вбивство двох або більше осіб з урахуванням сучасних досягнень кримінально-правової компаративістики.

Виклад основного матеріалу. Почнемо з того, що фактично існують два різновиди вбивства двох або більше осіб. Перша являє собою «класичне» вбивство двох або більше осіб, при якому дії винного охоплюються єдиним умислом і відбуваються, як правило, одночасно.

Так, наприклад, згідно вироку суду [3], громадянин Д., 17 березня 2012 року близько 16 години прийшов до колишньої фактичної дружини громадянки А., з метою провіда-

ти малолітню дочку. В коридорі будинку між ним та громадянкою А. виникла сварка, у зв'язку з чим прийшла сестра громадянки А. – громадянка Р., яка проживала поряд.

В ході сварки з мотивів неприязних стосунків, які виникали між ними і раніше, у громадянина Д. виник злочинний умисел на позбавлення життя своєї колишньої дружини громадянки А. та її сестри громадянки Р. Реалізуючи свій умисел на протиправне позбавлення життя двох осіб, громадянин Д., знаходячись в коридорі будинку, дістав з кишені куртки два ножі, які заздалегідь приніс із собою, та взявши їх в обидві руки, наніс потерпілій громадянці Р. ножами не менше 14 ударів в життєво важливі органи – грудну клітину та живіт. В цей час громадянка А., намагаючись захистити громадянку Р., активними діями стала перешкоджати громадянину Д. у вчиненні умисного вбивства її сестри.

Громадянин Д. з метою позбавлення життя громадянку А., наніс і їй не менше двадцяти ударів ножами в життєво важливі органи – грудну клітину, шию, живіт. Коли громадянка А. впала, до ванної кімнати зайшла потерпіла громадянка Р. та спробувала відтягти громадянина Д. від сестри, однак останній штовхнув її, від чого вона впала на підлогу. Коли громадянка Р. спробувала підвестись, громадянин Д., доводячи до кінця свій умисел на позбавлення життя, наніс їй ще один удар ножем в область грудної клітки. Потерпілі особи А. та Р. від отриманих тілесних ушкоджень померли на місці події [3].

У цьому випадку вбивство двох або більше осіб являє собою єдиний злочин, сутність якого становить не вчинення двох або більше вбивств, а умисне заповідання смерті двом або більше особам.

Другий різновид вбивства двох або більше осіб характеризується тим, що винний вчиняє кілька вбивств із самостійними умислами, при цьому ні за одне із вчинених вбивств він раніше засуджений не був.

Однак, пункт 5 Постанови Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» визначає, що умисне позбавлення життя двох або більше осіб кваліфікується за пунктом 1 частини другої статті 115 КК України за умови, що їх вбивство охоплювалось єдиним умислом винного. Для такої кваліфікації не має значення, яким мотивом керувався винний і чи був він однаковим при позбавленні життя кожного з потерпілих. Якщо ці мотиви передбачені як кваліфікуючі ознаки, дії винного додатково кваліфікуються і за відповідними пунктами частини другої статті 115 КК України [4].

Більш того, цією Постановою Верховного Суду України наголошується, що «наявність розриву в часі при реалізації єдиного умислу на вбивство двох або більше осіб значення для кваліфікації злочину за пунктом 1 частини другої статті 115 КК України не має» [4].

Таким чином, визначальна ознака аналізованого виду вбивства – єдиний умисел винного на заповідання смерті двом або більше потерпілим. Однак, що саме розуміти під таким умислом Пленум Верховного Суду України не вказав. У доктрині кримінального права проблема єдності умислу традиційно розглядається через призму мотивів поведінки винного. Іншими словами, ключове значення надається розв'язанню питання, чи повинні усі жертви позбавлятися життя за однаковими мотивами або мотиви заповідання смерті різним особам можуть не збігатися. Можна констатувати, що на сьогоднішній день з цього питання склалося три точки зору.

По-перше, згадувана вище Постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 зазначає, що «не має значення, яким мотивом керувався винний і чи був він однаковим при позбавленні життя кожного з потерпілих» [4].

По-друге, на думку дослідника Л. А. Андрєєвої, для кваліфікації умисного вбивства двох і більше осіб необхідно, щоб усі жертви були позбавлені життя за одним тим самим мотивом [5, с. 4].

По-третє, з погляду професора Т. В. Кондрашової, мотиви можуть бути різними навіть при різночасовому позбавленні життя декількох потерпілих [6, с. 53-54], що також непрямо підтверджується частиною другою пункту 5 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 року [4].

Вважаємо, що при розв'язанні питання про наявність у діях винного єдиного умислу слід відштовхуватися від тієї мети, яку переслідував суб'єкт, заподіюючи смерть декільком особам. При цьому ми ґрунтуємося на розумінні вбивства як своєрідного способу вирішення якоїсь конфліктної для винного ситуації (в широкому розумінні). Усякий поведінковий акт людини, здійснений під контролем його волі та свідомості, у тому числі і такий, що становить кримінально карне діяння, мотивований і цілеспрямований, незалежно від відображення таких мотивів і цілей у тексті кримінального закону.

Зазначене вище повною мірою відноситься і до характеристики процесу формування умислу на вчинення досліджуваного злочину. Злочинний результат може бути як безпосередньою метою дій винного (прямий умисел), так і мати супутний характер (непрямий умисел) [7, с. 83].

Слід зазначити, що мотив – категорія, залежна від мети, оскільки там, де немає мети, не може бути ніяких дій, спрямованих на її досягнення, а отже, не може бути й мотивів [7, с. 88–89]. У зв'язку із цим категорію єдиного умислу методологічно більш вірно розглядати з погляду не мотивів, а цілей поведінки винного. Слід зазначити, що такий підхід уже був відомий практиці. Так, розкриваючи поняття продовжуваного злочину, який, власне, відомий і вітчизняному законодавцеві (ч. 2 ст. 32 КК України), Пленум Верховного Суду СРСР в 1929 році вказав, що під продовжуваними злочинами слід розуміти «злочини, що складаються з ряду тотожних злочинних дій, спрямованих до спільної мети і таких, що складають у своїй сукупності єдиний злочин» [8]. Очевидно, що в цьому випадку також дається характеристика змісту єдиного умислу винного при вчиненні продовжуваного злочину, характер якого може носити і вбивство двох або більше осіб.

Вважаємо, що про єдиний умисел при вчиненні вбивства двох або більше осіб (незалежно від того чи носило воно характер продовжуваного діяння або все жертви були позбавлені життя одночасно) свідчить єдина (спільна) ціль дій винного, наслідком яких стало заподіяння злочинного результату. При цьому ми розрізняємо кінцеву та проміжну цілі. Оскільки пункт 1 частини другої статті 115 КК України передбачає відповідальність за вчинення єдиного злочину, то повинна бути одна єдина кінцева мета або кілька кінцевих цілей.

Це підтверджується судовою практикою [9]. Так, громадяни С., В., Д. 24 серпня 2011 року, близько 19 годині знаходились на території колишніх хімічних складів, які розташовані на відстані 1 км від села Веселе Бериславського району Херсонської області, де разом з громадянами Ф., М. і К. вживали спиртні напої. В процесі цього між громадянином С. та його вітчимою, громадянином Ф. виникла сварка на ґрунті особистих неприязних відносин, яка переросла в бійку і в процесі якої громадянин С., громадянин В. та громадянин Д. спільно, за попередньою змовою між собою, яка виникла в процесі сварки між громадянином С. та Ф. і виразилась у формі конклюдентних дій, з метою вбивства громадянина Ф., а також його знайомих громадян М. та К. почали їх побиття. Так, громадянин С. наказав зайти громадянам Ф., М. та К. до одноповерхового приміщення, в якому громадянин С. разом з громадянином Д., почали наносити дерев'яними палицями численні удари в область тулуба та голови потерпілих громадян Ф., М. і К. При цьому, громадянин М. під час побиття, намагаючись втекти, вибіг з вказаного приміщення на вулицю та побіг у напрямку залізобетонного колодязя, а громадянин В., який стояв біля входу до цього ж приміщення, побіг за ним, наздогнав та штовхнув його, в результаті чого громадянин М. впав до вказаного колодязя заповненого водою. В цей час громадянин С. та громадянин Д. продовжували побиття потерпілих громадян Ф. і К. Після того як потерпілий К. від отриманих ударів знепритомнів громадянин Д. вибіг з приміщення та направився до залізобетонного колодязя, де громадянин В., а в подальшому і громадянин Д. реалізуючи спільний умисел на позбавлення життя громадянина М. почали кидати по тулубу та голові останнього каміння і фрагменти цегли, до тих пір поки потерпілий перестав подавати ознаки життя. В цей час громадянин С. знаходячись в приміщенні продовжував побиття громадянина Ф., а після того як останній знепритомнів, підійшов до громадянина К. та перерізав ножом йому горло. Після чого громадянин В. з

громадянином Д., знаходячись на дворі, побачили як із вказаного вище приміщення вибіг громадянин Ф., за яким вслід вибіг громадянин С. і наказав громадянам В. та Д. оточити громадянина Ф., останні з громадянином С. оточили потерпілого Ф. за даною одноповерховою спорудою, де громадянин С. штовхнув громадянина Ф. до фундаментної ями, у яку потім спустився та наніс громадянину Ф. чисельні удари по голові та тулубу уламком азбестової труби та ножем. Далі громадянини С., В. та Д. витягли громадянина Ф. з фундаментної ями та занесли останнього до вищевказаного приміщення, у якому поклали його на підлогу з правої сторони від входу біля громадянина К., який лежав та не подавав ознак життя. Після чого громадянин С., реалізуючи загальний умисел направлений на протиправне позбавлення життя свого вітчима Ф. та громадянина К., наніс близько п'ять ударів ножем в область тулуба кожному. Від отриманих тілесних ушкоджень потерпілі громадяни Ф., М. та К. померли на місці [9].

В інших випадках мають місце кілька злочинів, об'єднаних спільним суб'єктом, можливо, місцем і часом. Принципово важливо, що в подібних випадках умисел на позбавлення життя кожного з потерпілих формується самостійно (часто зі значним розривом у часі), заподіянням смерті кожному з них досягається своя кінцева мета. Саме ця обставина виключає можливість оцінювати вчинене за пунктом 1 частини другої статті 115 КК України.

Часто позбавлення життя всіх потерпілих безпосередньо спрямоване на досягнення кінцевої мети. У такому випадку всі епізоди єдиного злочину відбуваються за однаковими мотивами, що являє собою найбільш типовий приклад вбивства двох і більше осіб, як у випадках наведених вище.

Однак, застосування пункту 1 частини другої статті 115 КК України не виключене й тоді, коли кінцева мета досягається позбавленням життя тільки одного з потерпілих. У таких ситуаціях шляхом заподіяння смерті іншим особам досягається лише проміжна мета, що полягає в усуненні перешкод у реалізації злочинного задуму. Іншими словами, позбавлення життя однієї з жертв полегшує тут вчинення наступного або одночасного вбивства. Заподіяння смерті такій жертві не має для винного самостійного значення, оскільки не переслідує самостійну кінцеву мету. Умисел на вбивство такої особи в цьому випадку формується тільки у зв'язку із заподіянням смерті іншому потерпілому заради досягнення єдиної кінцевої мети.

Так, наприклад, згідно до вироку суду [10], 18 листопада 2011 року близько 15 годин 30 хвилин громадянин Н., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, з метою вбивства громадянина Т., на ґрунті виниклих особистих неприязних відносин, обумовлених ревностями, прибув у домоволодіння родини громадянки Б. Увійшовши в будинок, громадянин Н. постукав у двері, що вели в одну з кімнат, яку відкрив громадянин О. Продовжуючи свої злочинні дії, громадянин Н. дістав з кишені куртки ніж і наніс їм один удар у живіт громадянина О., від якого останній опустився на підлогу і закричав, призиваючи на допомогу. На крик про допомогу в коридор вибігли громадянка Б. і громадянин Т., побачивши яких громадянин Н. вирішив вчинити вбивство останніх.

Реалізуючи свій злочинний умисел, громадянин Н. наніс громадянці Б. удар ножем в область лівої частини грудної клітини, заподіявши в такий спосіб тілесні ушкодження у вигляді колото-різаної поверхневої рани на спині. Громадянка Б., усвідомлюючи, що її життя та здоров'ю загрожує небезпека, забігла в одну з кімнат домоволодіння.

Громадянин Н., продовжуючи свої злочинні дії, спрямовані на вбивство громадянина Т., взяв вила, які перебували у домоволодінні та кинув їх робочою частиною в область грудної клітини громадянина Т., заподіявши тим самим потерпілому Т. смерть [10].

Як бачимо, громадянину Н., який намагався реалізувати злочинний умисел на вбивство громадянина Т., на заваді стали громадяни О. та Б. Тоді у громадянина Н. виник умисел на їх вбивство як спосіб усунення перешкод на шляху до вбивства громадянина Т.

В представленій ситуації, коли одне з вбивств відбувається з метою полегшити наступне позбавлення життя іншої особи, винний заподіює смерть потерпілим за різними мотивами. Але такі мотиви завжди взаємопов'язані спільною (єдиною) кінцевою метою.

Разом з тим дії винного в наведеному прикладі вимагають кваліфікації за пунктом 1 частини другої статті 115 КК України, оскільки описані нами проміжні цілі були враховані законодавцем при конструюванні складу вбивства.

Таким чином, ознака єдності умислу накладає відбиток на предметний зміст вини при вчиненні розглянутого злочину. У цьому випадку винний усвідомлює, що його дії спрямовані на досягнення певної кінцевої мети, створюють небезпеку для життя декількох осіб, передбачає неминучість або реальну можливість настання їх смерті та бажає або свідомо допускає настання таких наслідків.

Із цього стає зрозумілим, що ознака єдності умислу характеризує його інтелектуальний момент, оскільки сама по собі ціль дій винного перебуває за рамками пункту 1 частини другої статті 115 КК України. У той же час, одне тільки усвідомлення небезпеки для життя декількох осіб і передбачення їх загибелі ще не свідчить про наявність у дія винного складу вбивства двох або більше осіб.

Порівняльно-правовий аналіз законодавства країн романо-германської правової сім'ї показав, що така обтяжуюча обставина як вбивство двох і більше осіб притаманна лише кримінальному законодавству пострадянських країн, в інших країнах, в тому числі і колишніх соціалістичних, така кваліфікуюча ознака вбивства практично відсутня. Але й у тих кримінальних кодексах, які містять таку обтяжуючу обставину її формулювання є ідентичним: «вбивство двох і більше осіб». Це – пункт 7 частини другої статті 120 Кримінального кодексу Азербайджану [11, с. 108], пункт 1 частини другої статті 139 Кримінального кодексу Білорусі [12, с. 125], пункт 1 частини другої статті 104 Кримінального кодексу Вірменії [13], пункт «а» статті 109 Кримінального кодексу Грузії [14, с. 167], пункт 3 статті 114 Кримінального кодексу Естонії [15, с. 1138], пункт 5 частини другої статті 129 Кримінального кодексу Литви [16, с. 242], пункт 1 частини другої статті 99 Кримінального кодексу Казахстану [11, с. 293], пункт «г» частини другої статті 145 Кримінального кодексу Молдови [12, с. 94], пункт «а» частини другої статті 105 Кримінального кодексу Російської Федерації [17], пункт «а» частини другої статті 104 Кримінального кодексу Таджикистану [18, с. 69], пункт «а» частини другої статті 97 Кримінального кодексу Узбекистану [19, с. 59].

У судовій практиці країн, які мають подвійне вбивство як обтяжуючу обставину виникло питання про те, як кваліфікувати одночасне вчинення вбивства однієї особи та замах на вбивство іншого. При його розв'язанні визначилися дві позиції.

Одна з них була у свій час відбита в рішенні судової колегії по кримінальних справах Верховного Суду Російської Федерації, яка вказувала, що при встановленні у винного умислу на позбавлення життя двох або більше осіб вбивство одного та замах на життя іншого слід кваліфікувати як закінчений злочин [20, с. 128].

Інша точка зору полягає в тому, що позбавлення життя однієї особи і замах на вбивство іншої не утворюють цієї кваліфікуючої ознаки і потребують кваліфікації за сукупністю злочинів – за частиною першою або відповідним пунктом частини другої статті 115 та статтею 15 і пунктом 1 частини другої статті 115 КК України [21, с. 252]. При цьому, перший склад злочину відображає факт позбавлення життя одного з потерпілих, а другий – замах на умисне вбивство декількох осіб [22, с. 128].

На думку вчених, обидві позиції беззадоганні [20, с. 392]. Однак, менш відповідною видається друга позиція, оскільки в цьому випадку замах на життя однієї людини перетворюється в замах на життя двох і більше осіб, а закінчене вбивство не одержує належної юридичної оцінки за пунктом 1 частини другої статті 115 КК України, хоча саме ця позиція і підтримується більшістю вітчизняних авторів [21, с. 252; 22, с. 128; 23, с. 65] і була відображена у пункті 11 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 квітня 1994 року № 1 «Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я людини» [24].

Висновки і пропозиції. Таким чином, порівняльно-правовий аналіз законодавства країн романо-германської правової сім'ї показав, що така обтяжуюча обставина як вбивство двох і більше осіб притаманна лише кримінальному законодавству пострадянських

країн, в інших країнах, в тому числі і колишніх соціалістичних, така кваліфікуюча ознака вбивства практично відсутня. Але й у тих кримінальних кодексах, які містять таку обтяжуючу обставину її формулювання є ідентичним: «вбивство двох і більше осіб», так само як у пункті 1 частини другої статті 115 КК України. Ця норма передбачає, що позбавлення життя цих осіб охоплювалось єдиним умислом винного. Для такої кваліфікації не має значення, яким мотивом керувався винний і чи був він однаковим при позбавленні життя кожного з потерпілих. Наявність розриву в часі при реалізації єдиного умислу на вбивство двох або більше осіб значення для кваліфікації злочину за пунктом 1 частини другої статті 115 КК України не має. У судовій практиці країн, які мають подвійне вбивство як обтяжуючу обставину виникло питання про те, як кваліфікувати одночасне вчинення вбивства однієї особи та замах на вбивство іншого. При його розв'язанні визначилися різні позиції. Переважною є точка зору, що позбавлення життя однієї особи і замах на вбивство іншої не утворюють цієї кваліфікуючої ознаки і потребують кваліфікації за сукупністю злочинів – за частиною першою або відповідним пунктом частини другої статті 115 та статтею 15 і пунктом 1 частини другої статті 115 КК України. При цьому, перший склад злочину відображає факт позбавлення життя одного з потерпілих, а другий – замах на умисне вбивство декількох осіб. І хоча позиція не є бездоганною, але підтримується більшістю вітчизняних вчених і практиків.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Ткачѳв И. О. Особенности субъективной стороны состава убийства двух или более лиц (п. «а» ч. 2 ст. 105 УК РФ). Российский юридический журнал. 2006. № 4. С. 145-148.
3. Вирок по справі № 1610/1742/2012 від 17 грудня 2013 року Колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Апеляційного суду Полтавської області. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36726941>.
4. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>.
5. Андреева Л. А. Квалификация убийств, совершенных при отягчающих обстоятельствах: Учебное пособие. СПб.: Санкт-Петербургский юридический институт Генеральной прокуратуры РФ, 1998. 56 с.
6. Кондрашова Т. В. Проблемы уголовной ответственности за преступления против жизни, здоровья, половой свободы и половой неприкосновенности. Екатеринбург: Гуманитарный университет, 2000. 348 с.
7. Сотула О. С. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини: Навчальний посібник / заг. ред. В. М. Стратонова. К.: Істина, 2007. 400 с.
8. Об условиях применения давности и амнистии к дящимся и продолжаемым преступлениям: Постановление Пленума Верховного Суда СССР от 4 марта 1929 г. Информационно-правовой портал «Гарант». URL: <http://base.garant.ru/1305198>.
9. Вирок по справі № 11/791/320/2013 від 26 березня 2013 року Колегії суддів судової палати в кримінальних справах апеляційного суду Херсонської області. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/30180237>.
10. Вирок по справі № 2010/1428/2012 від 25 липня 2012 року Колегії суддів Дергачівського районного суду Харківської області. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25723867>.
11. Кримінальний кодекс Азербайджанської Республіки, Кримінальний кодекс Республіки Казахстан / під ред. В. Л. Менчинського ; пер. на укр. мову Т. В. Руденко. Київ : ОВК, 2016. 490 с.
12. Кримінальний кодекс Республіки Білорусь, Кримінальний кодекс Республіки Молдова : збірник / під ред. В. Л. Менчинського ; пер. на укр. мову Т. В. Руденко. Київ : ОВК, 2016. 462 с.
13. Уголовный кодекс Республики Армения. Принят Законом Республики Армения от 18 апреля 2003 года. Введен в действие 1 августа 2003 года: Перевод с армянского / науч. ред.: Е. Р. Азарян, Н. И. Мацнев; Пер.: Р. З. Авакян. С.-Пб.: Юридический центр Пресс, 2004. 450 с.
14. Уголовный кодекс Грузии / науч. ред. З. К. Бигвава; вступ. ст. В. И. Михайлова; обзорн. ст. О. Гамкредидзе; пер. с груз. И. Мериджанашвили. СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. 407 с.
15. Уголовный (Пенитенциарный) кодекс Эстонской Республики. Правовые акты Эстонии. 2005. № 17. С. 1103–1220.
16. Уголовный кодекс Литовской Республики / Науч. ред. В. Павилониса; предисл. Н. И. Манцева; вступ. ст. В. Павилониса, А. Абрамвичюса, А. Дракшене; пер. с лит. В. П. Казанскене. СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. 468 с.

17. Уголовный кодекс Российской Федерации. Принят Государственной Думой Российской Федерации 24 мая 1996 г. Собрание законов Российской Федерации. 1996. № 25. Ст. 2954.
18. Кримінальний кодекс Республіки Таджикистан / під ред. В. Л. Менчинського ; пер. на укр. мову К. В. Менченя. Київ : ОВК, 2019. 288 с.
19. Кримінальний кодекс Республіки Узбекистан / під ред. В. Л. Менчинського ; пер. на укр. мову О. В. Іванов. Київ : ОВК, 2019. 194 с.
20. Бородин С. В. Преступления против жизни. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2003. 467 с.
21. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Бойко А. М., Брич Л. П., Гришук В. К. та ін.; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-ме вид., переробл. та доповн.. Київ. ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
22. Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий / Александров Ю. В., Андрушко П. П., Андрусив Г. В. и др.; отв. ред. Яценко С. С., Шакун В. И. Правові джерела, К. 1998. 1088 с.
23. Короленко М. П. Кваліфікація і класифікація умисних вбивств при обтяжуючих обставинах: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Короленко Микола Павлович. Одеса, 2002. 203 с.
24. Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я людини: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 квітня 1994 р. № 1. Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-94>.

References

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. No 2341-III. (2001, April 5) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].
2. Tkachjov I. O. (2006). Features of the subjective side of the composition of the murder of two or more persons (paragraph «а» part 2 of article 105 of the Criminal Code of the Russian Federation). Rossijskij juridicheskij zhurnal, 4 [in Russian].
3. Judgment in Case No. 1610/1742/2012 of December 17, 2013, Collegium of Judges of the Chamber of Criminal Appeal of the Court of Appeal of Poltava region. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36726941> [in Ukrainian].
4. On the case-law on crimes against the life and health of the individual: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of February 7, 2003 No. 2. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03> [in Ukrainian].
5. Andreeva, L. A. (1998). Qualifying murders committed in aggravating circumstances: a textbook. Sankt-Peterburg : Sankt-Peterburg. jurid. inst. Gen. prokuratury RF [in Russian].
6. Kondrashova, T. V. (2000). Problems of criminal liability for crimes against life, health, sexual freedom and sexual integrity. Ekaterinburg : Gumanitarnyj universitet [in Russian].
7. Sotula, O. S., Stratonov, V. M. (2007) Criminal law of Ukraine. General and Particulars: a tutorial. Kyiv : Istyna [in Ukrainian].
8. On the conditions for applying prescription and amnesty to ongoing and ongoing crimes: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of the USSR of March 4, 1929. Informacionno-pravovoj portal «Garant». URL: <http://base.garant.ru/1305198> [in Russian].
9. Judgment in Case No. 11/791/320/2013 of 26 March 2013 of the Collegium of Judges of the Criminal Court of Appeal of the Kherson region. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/30180237> [in Ukrainian].
10. Judgment in Case No. 2010/1428/2012 of 25 July 2012 of the Collegium of Judges of the Dergachiv District Court of Kharkiv region. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25723867> [in Ukrainian].
11. Menchynskiy, V. L. (Ed.). (2016). Criminal Code of the Republic of Azerbaijan, Criminal Code of the Republic of Kazakhstan. (T. V. Rudenko, Trans.). Kyiv : OVK [in Ukrainian].
12. Menchynskiy, V. L. (Ed.). (2016). Criminal Code of the Republic of Belarus, Criminal Code of the Republic of Moldova. (T. V. Rudenko, Trans.). Kyiv : OVK [in Ukrainian].
13. Azarjan, E. R., Macnev, N. I. (Eds.). (2004). Criminal Code of the Republic of Armenia. (R. Z. Avakjan, Trans.). Sankt-Peterburg : Juridicheskij centr Press [in Russian].
14. Bigvava, Z. K. (Ed.). (2002). Criminal Code of Georgia. (I. Meridzhanashvili, Trans.). Sankt-Peterburg : Juridicheskij centr Press [in Russian].
15. Criminal (Penitentiary) Code of the Republic of Estonia. (2005). Pravovye akty Jestonii. No 17 [in Russian].
16. Pavilonisa, V. (Ed.). (2003). Criminal Code of the Republic of Lithuania. (V. P. Kazanskene, Trans.). Sankt-Peterburg : Juridicheskij centr Press [in Russian].
17. The Criminal Code of the Russian Federation. (1996). Sbranie zakonov Rossijskoj Federacii. № 25 [in Russian].
18. Menchynskiy, V. L. (Ed.). (2019). Criminal Code of the Republic of Tajikistan. (K. V. Menchenia, Trans.). Kyiv : OVK [in Ukrainian].
19. Menchynskiy, V. L. (Ed.). (2019). Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. (O. V. Ivanov, Trans.). Kyiv : OVK [in Ukrainian].

20. Borodin, S. V. (2003). Crimes against life. Sankt-Peterburg : Juridicheskij centr Press [in Russian].
21. Boiko, A. M., et al., Melnyk, M. I., Khavroniuk, M. I. (Eds.). (2018). Scientific and Practical Commentary on the Criminal Code of Ukraine. (10rd ed., rev.). Kyiv : Dakor [in Ukrainian].
22. Aleksandrov Ju. V., et al., Jacenko S. S., Shakun V. I. (Eds.). (1998). Criminal Code of Ukraine: Scientific and Practical Commentary. Kiev : Pravovi dzherela [in Russian].
23. Korolenko M. P. (2002). Qualification and classification of aggravated murder. Candidate's thesis. Odessa : Odessa I. I. Mechnikov National University [in Ukrainian].
24. On the case-law on crimes against life and human health: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine. No. 1. (1994, April 1). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-94> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 05.05.2020 р.

А. С. Сотула, докт. юрид. наук, доцент, професор
Национальный университет «Одесская юридическая академия»
Кафедра уголовного права
ул. Академическая, 2, Одесса, 65009, Украина
e-mail: sotula64@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4633-4500>

ДВОЙНОЕ УБИЙСТВО: ПРАКТИКА И КОМПАРАТИВИСТИКА

Резюме

Статья посвящена сравнительно-правовому исследованию умышленного убийства двух или более лиц. Осуществлен обзор современных проблем квалификации этого преступления против жизни. Делается вывод о необходимости совершенствования уголовного законодательства Украины и судебной практики относительно умышленного убийства двух или более лиц.

Ключевые слова: уголовное право, преступления против жизни, умышленное убийство двух или более лиц.

O. S. Sotula, Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor, Professor
the National University «Odessa Law Academy»
the Department of Criminal Law
Akademichna Street, 2, Odessa, 65009, Ukraine
e-mail: sotula64@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4633-4500>

DOUBLE MURDER: PRACTICE AND COMPARATIVITY

Summary

The article is devoted to a comparative legal study of the intentional murder of two or more persons. A review of current issues regarding the qualification of this crime against life has been carried out. The conclusion is drawn about the need to improve the criminal law of Ukraine and judicial practice regarding the intentional murder of two or more persons.

Qualified murder is called a murder committed in the presence of at least one of aggravating circumstances (qualifying signs), listed in the second part of article 115 of the criminal code of Ukraine. Legal scholars qualified the crime (qualified form of the crime) is defined as a crime, has several directly stipulated by the relevant article of the Special part of the criminal code of signs (aggravating circumstances) that indicate increased social danger of this crime compared to the unqualified (simple) view of the same crime.

Qualified murder with high responsibility to the Ukrainian legislator in paragraph 1 of article 115 of the criminal code of Ukraine has established the premeditated murder of two or more persons. Investigative and Judicial practice shows that considerable difficulties arise when qualifying the actions of the perpetrator, if the result is death intentionally caused by two or more persons. The responsibility for this type of murder provided for by paragraph 1 of part two of article 115 of the criminal code of Ukraine. At first glance, the basis for significant increase in responsibility in this case is the presence of two victims, each of which is death

caused with deliberate form of guilt. However, this approach is very simplified design of the part the murder of two or more entities. According to scientists, the quantitative characteristics of the victim when committing the crime must be determined by the particular substantive content of the intent of the perpetrator.

The objective of the article is to further theoretically develop the topic of criminal liability for the intentional killing of two or more persons, taking into account modern achievements of the criminal law comparative law.

Comparative legal analysis of legislation in the countries of Romano-Germanic legal family have shown that such an aggravating circumstance as to the murder of two and more persons is inherent only in the criminal legislation of post-Soviet countries, in other countries, including former socialist, this aggravating circumstance of the murder is virtually nonexistent. But in those criminal codes that contain this aggravating circumstance its wording is identical: «murder of two and more persons», as well as in paragraph 1 of part two of article 115 of the criminal code of Ukraine. This rule provides that deprivation of life of these individuals ohoplyuvalos single intent of the perpetrator. For this training no matter what the motive was guided by the perpetrator and whether he was the same when the deprivation of life of each of the victims. The presence of a time gap in the implementation of the single intent to kill two or more persons the values for the classification of the crime under paragraph 1 of article 115 of the criminal code of Ukraine has not.

In judicial practice of countries that have a double murder as aggravating circumstance, the question arose about how to qualify simultaneous murder of one person and the attempted murder of another. In its decision determined different positions. Is the predominant view that loss of life of one person and the attempted murder of another do not form of this aggravating circumstance and require qualification on set of crimes of the first or the corresponding paragraph of part two of article 115 and article 15 and paragraph 1 of part two of article 115 of the criminal code of Ukraine. Thus, the first part of the crime reflects the fact of deprivation of life of one of the victims, and the second attempt at a premeditated murder of several people. Although the position is not perfect, but is supported by most of the domestic scholars and practitioners.

Keywords: criminal law, crimes against life, willful murder of two or more persons.